

60 ÅRS
jubilæum

ANTONIUSFONDEN

ANTONIUSFONDEN

60 ÅRS
jubilæum

ANTONIUSFONDEN

Tekst	Hans Stavnsager, HAST Kommunikation
Layout	Lund&Mus Grafisk Design
Tryk	InPrint A/S
Udgiver	Antoniusfonden

60 ÅRS
jubilæum

ANTONIUSFONDEN

ANTONIUSFONDEN

Indhold

5 Forord

KAPITEL 1

7 Antoniusfondens historie

8 De første årtier

10 En selvstændig fond

15 Økonomiske problemer i "koncernen"

19 Fundats og formandskifter

21 Fokus på projekter for etniske minoriteter

25 Prisopgaver og asylbørn

KAPITEL 2

31 Antoniusfondens aktiviteter og uddelinger

31 Uddeling af Antoniuspriser og Antoniusguldkors

32 Uddeling af midler

37 Støtte til forskningsprojekter

37 Udskrivning af prisopgaver

38 Udgivelser

KAPITEL 3

39 Antoniusfondens fremtid

43 Antoniusfondens bestyrelse

Forord

“Frisk mod Antonius.” Således lød et kampagnebudskab, som Antoniusfonden lancerede kort tid efter, at fonden var etableret i 1949. Det “friske mod” blev udlagt som modet til at være sig selv, altid og under alle omstændigheder også under psykisk sygdom.

Frisk mod Antonius er ikke et nyt slogan, dets rødder kan findes tilbage i antikken. Holberg er faderen til det konkrete udtryk, som han brugte i Antonius’ monolog i “Den politiske Kandestøber”. I betydningen at have mod til at være sig selv, har udtrykket i bred forstand været en ledetråd i den indsats, som har været Antoniusfondens i nu en 60 årig periode.

Med denne publikation har fonden ønsket at give et historisk billede af et mentalhygiejnisk tiltag i Danmark og gennem en omtale af fondens fokusområder over et 60-årigt forløb at bidrage til synliggørelse af en række centrale problemstillinger. Fonden har gennem årene skiftet fokus i sine uddelinger, men har altid tilstræbt, at midlerne støttede initiativer, som gav mod til at takle en belastende eller problematisk hverdag eller gav mod til at finde alternativer til et brydsomt liv.

Jubilæumsskriftet vil vise, at i forfølgelsen af dette mål har Antoniusfonden været vidt omkring og haft forskellige samarbejdspartnere. Fonden har ladet sig inspirere af de problemfelter, som er erkendt som almenmenneskelige, men også søgt at støtte på aktuelle problemområder, hvor samfundets indsats kommer til kort.

I 60-året er dette eksempelvis en fortsat støtte til de initiativer, som startede for tre år siden, og som er rettet mod det at give mulighed for kreativ aktivitet for børn i danske flygtningelejre. Fonden har kun beskedne midler til rådighed, men vil forsat søge med dem at give mod til at leve livet, om end det er nok så brydsomt.

Knud-Erik Sabroe
Formand Antoniusfonden

Antoniusfondens historie

Antoniusfonden blev stiftet den 17. januar 1949 af *Landsforeningen for Mentalhygiejne*. Navnet kom fra den katolske helgen Skt. Antonius, der har helgendag den 17. januar, og som især er kendt for at være en af forfædrene til de forskellige munke- og nonneordener. Han levede i Egypten i det 3. og 4 århundrede, og han afbildes ofte med et svin ved sine fødder og med et T-kors i hånden, hvorpå der hænger en klokke. T-korset er også motivet for Antoniusfondens logo, der kan ses på omslaget til denne bog.

Ordet “mentalhygiejne” kan i dag måske forekomme lidt kryptisk, idet det sjældent bliver brugt i en nutidig sammenhæng, men i tiden omkring 2. verdenskrig signalerede det et nyt syn på forebyggelse og behandling af sindslidelser. Forud var gået mange års kamp mod “mishandling” af sindslidende på diverse asyl- og anstalter, og denne kamp spredte sig på tværs af landegrænserne i den første del af det tyvende århundrede og blev til en international bevægelse for “mental health” – på dansk “mentalhygiejne”.

I mange lande blev der nedsat nationalkomiteer for at fremme en bedre behandling af sindslidelser, og i 1938 lykkedes det overlæge, dr.med. Paul J. Reiter at få nedsat en bred komite, der sammen med Dansk Psykiatrisk Selskab stiftede *Landsforeningen til Sindssygdommenes Bekæmpelse*. Ti år senere skiftede foreningen navn til *Landsforeningen for Mentalhygiejne* – et navn den levede videre under til sin nedlæggelse i 1976.

Begrebet mentalhygiejne er bl.a. blevet defineret af professor, dr. med., Poul Bonnevie, formand for Antoniusfonden fra 1982 til 1987, i hans lærebog *Hygiejne* fra 1951. I en artikel om Mentalhygiejnens historie og begreb fra bogen Børns vækst og vilkår¹, sammenfatter han selv definitionen således:

Rent pragmatisk defineres psykisk sundhed som den bedst mulige tilpasning mellem individ og omgivelser, der under givne omstændigheder kan opnås, primært ved at det psykiske og sociale miljø tilrettelægges efter individets behov, sekundært ved at personlige mål afstemmes efter de aktuelt herskende betingelser af materiel, beskæf-

¹ Sabroe, K.-E. (red.) (1987) Børns vækst og vilkår. København: Mentalhygiejnisk Forlag.

tigelsesmæssig, familier mv. art, uden at individet dermed hindres i at opnå indre harmoni.

Det hygiejniske mål er således to samtidige balancer. Den indre mellem de personlige evner og behovene (harmonien) – og den ydre mellem personens evner og omgivelsernes krav (tilpasningen) – begge opnået dynamisk, ikke ved passivitet.

Og som konklusion på det samme kapitel skriver professor Bonnevie:

At virkeliggøre den holistiske teorimodel af helbredet som en velfungerende dynamisk helhed er den basale mentalhygiejniske opgave.

I en artikel til Gads Psykologi Leksikon har Antoniusfondens nuværende formand, afdelingsleder emeritus, dr. h. c., Knud-Erik Sabroe bl.a. skrevet følgende om begrebet Mentalhygiejne:

Det er et begreb, som dækker en indsats på alle tre niveauer af forebyggelse både direkte og politisk, og som ... (med en lang række af forskellige indsatser) ... er rettet mod opretholdelse af mental sundhed hos den enkelte.

De første årtier

I de første årtier af Antoniusfondens levetid var fonden en integreret del af *Landsforeningen for Mentalhygiejne* frem for en selvstændig fond. Der var ikke nogen egentlig bestyrelse, men landsforeningens hovedbestyrelse udpegede tre fonds-administratører fra dens midte, som traf beslutning om anvendelsen af fondens midler. Midlerne kom i starten primært fra en række livsvarige medlemskaber, hvor folk indbetalte en større engangsbeløb, og fondens funktion var i en årrække først og fremmest at være “pengetank” for landsforeningen.

Denne model fortsatte i al væsentlighed indtil 1975, hvor Antoniusfonden fik status som en selvstændig fond med egen fundats.

Landsforeningen var fra starten karakteriseret ved at være en blanding af individuelle og kollektive medlemskaber. *Dansk Psykologforening*, *Dansk Psykiatrisk Selskab* og *Dansk Socialrådgiverforening* udgjorde de kollektive medlemmer, men mange af de individuelle medlemmer kom også fra de samme faglige miljøer. Det var derfor primært personer med en professionel faglig baggrund som læger, psykologer, pædagoger og socialrådgivere, der udgjorde ledelsen i såvel landsforeningen som Antoniusfonden. Dertil kom enkelte jurister, der også gennem årene lagde en stor indsats i såvel landsforeningen som fonden.

Landsforeningen for Mentalhygiejne var i hele sin levetid først og fremmest en velgørende forening, der igennem rådgivning og andre aktiviteter bidrog til at løse en række problemer i samfundet gennem en konkret indsats. Formålet var – enkelt sagt – at fremme den mentale sundhed i det danske samfund. Man ønskede imidlertid også at bidrage til forskningen og formidlingen på området, og til de formål oprettede man *Mentalhygiejnisk Forskningsinstitut* og *Mentalhygiejnisk Forlag*. Til det sidste bidrog også bladet *Mentalhygiejne*, der fik en ganske pæn udbredelse.

Med baggrund i disse forskellige institutioner iværksatte man bl.a. i 1950'erne og 1960'erne en række trivsels-kampanjer, der især satte fokus på, hvordan mennesker kunne trives godt – også mentalt – i det moderne samfund, der netop i disse år udviklede sig med stormskridt.

Politisk var foreningen fra starten meget bred med en personkreds, der spændte fra venstrefløj til et pænt stykke til højre for midten. Den yderste højrefløj var imidlertid ikke repræsenteret, hvilket fik alvorlige konsekvenser i løbet af 70'erne, som det nærmere beskrives i det følgende afsnit, men selv om nogle af de ledende personer i foreningen var medlemmer af forskellige politiske partier, formåede foreningen igennem hele sin levetid at bevare sin politiske bredde og integritet.

I de første år af fondens levetid fandt der ikke nogen egentlig uddeling af penge sted fra Antoniusfonden, men man uddelte en såkaldt Antoniuspris til personer, der havde gjort en særlig indsats for mentalhygiejnen – især forskere. Sideløbende uddelte man også et Antoniusguldkors til personer udenfor fagområdet – fx kulturpersonligheder – der gennem deres arbejde havde fremmet arbejdet med mentalhygiejne. Både prisen og guldkorset havde til formål at skabe synlighed i offentligheden om det mentalhygiejniske arbejde, og Antoniusprisen blev uddelt 16-17 gange helt frem til 1987. I kapitel 2 er der en oversigt over nogle af modtagerne.

Frem til Antoniusfonden blev selvstændig i 1975, skete der heller ikke nogen uddeling af midler til aktiviteter indenfor *Landsforeningen for Mentalhygiejne*, så alt i alt førte fonden en forholdsvis stille tilværelse i de første 25 år af sin levetid.

En selvstændig fond

I 1975 blev Antoniusfonden skilt ud fra *Landsforeningen for Mentalhygiejne* som en selvstændig fond med egen fundats og bestyrelse. En væsentlig årsag til dette var, at det mentalhygiejniske arbejde i første halvdel af 1970'erne i stigende grad blev en del af en indædt politisk kamp. Ikke fordi man selv ville det, men fordi forskellige grupper i samfundet af forskellige årsager havde udset sig mentalhygiejnen som det fremmeste mål for deres angreb.

Angrebene var i virkeligheden primært rettet mod psykiatrien, og man kunne derfor måske have forventet, at hovedmålene ville have været *Dansk Psykiatrisk Selskab* eller *Psykologforeningen*. Men dels optog begge foreninger kun fagpersoner som medlemmer, hvilket gjorde det nærmest umuligt at kuppe dem. Og dels stod begge foreningen som kollektive medlemmer af *Landsforeningen for Mentalhygiejne*, hvorfor et angreb på denne forening også var et angreb på dem.

Modstanderne af mentalhygiejnen var en meget sammensat gruppe, men de bestod bl.a. af Scientology-kirken, Fremskridtspartiet og enkeltpersoner – typisk fra den yderste højrefløj – der af forskellige grunde var meget kritiske overfor velfærdssamfundet generelt og psykiatrien i særdeleshed. Til at starte med bestod deres angreb mod *Landsforeningen for Mentalhygiejne* typisk af enkeltstående læserbreve i dagspressen, men efterhånden tog angrebene til i styrke og hyppighed, indtil de i løbet af 1975 og 1976 fremstod som en egentlig kampagne ikke mindst anført af lægen Helge Holst Kjærsgaard.

Erhvervsbladet, der blev delt gratis ud til alle landets virksomheder, var et yndet medie for kritikken, og målet var her ikke mindst at mindske virksomhedernes lyst til at bidrage med finansiering til det mentalhygiejniske arbejde. Nogle af læserbrevene var så langt ude på overdrevet, at budskabets karakter må antages at have været indflysende for de fleste, men den samlede mængde negativ omtale begyndte alligevel at slide på foreningen. Man forsøgte fra ledelsens side at imødegå kritikken, men omfanget var med til at gøre det næsten umuligt.

Som et eksempel på debatniveauet er følgende uddrag af et læserbrev i *Erhvervsbladet* den 16. december 1975 glimrende. Det er skrevet af historikeren og juristen Jon Galster, der også er kendt for sine indædte forsøg på at rejse retssager mod samarbejdspolitikere fra 2. verdenskrig. I læserbrevet hedder det bl.a.:

Landsforeningen for Mentalhygiejne er en bolschevistisk frontorganisation, hvis egentlige mål er Danmarks opløsning og moralske, militære og politiske ødelæggelse til fordel for en kommende og ønsket sovjetrussisk besættelse af Danmark...

Vi finder i telefonbogen under Landsforeningen for Mentalhygiejne et nummer for noget, det kaldes "Trekroner-Aktiv". Denne afdeling, i hvis ledelse bestyrelsesmedlemmer fra Landsforeningen for Mentalhygiejne går igen, har til opgave at sikre Københavns havneindløb for den røde flåde. Der arbejdes på at få anbragt en stiftelse for gamle sømænd på øen, så der ikke kan anbringes kanoner på den, og så man ikke fra dansk side kan nænne at skyde omkring den. Den russiske flåde kan da uhindret sejle lige ind i Københavns havn.

Da al virksomhed, der udgår fra Landsforeningen for Mentalhygiejne, er i Moskvas interesse og intet i Danmarks, er der for mig ikke tvivl om, at denne virksomhed er dirigeret fra Moskva. Og dette gøres for vores penge.

I dag forekommer sådanne angreb mest af alt komiske, men midt under den kolde krig var det alvorlige anklager. Hvis Jon Galster havde vidst, at formanden for forretningsudvalget i Landsforeningen, der også er Antoniusfondens nuværende formand, udover at være cand. psych. også var orlogskaptajn, havde skruen nok fået endnu en drejning.

Yderligere problemer opstod i forbindelse med den kongres for *World Federation of Mental Health* – mentalhygiejnens internationale organisation – der blev arrangeret af *Landsforeningen for Mentalhygiejne* i august 1975. Selve kongressen fik et noget broget forløb med demonstrationer fra bl.a. Scientology, og på et tidspunkt erobrede ovennævnte Jon Galster talerstolen og beskyldte bl.a. den danske forening for at være styret af Trotskys principper fra den russiske revolution. Mere alvorligt indad til var det måske, at kongressen gav et betydeligt økonomisk underskud, som *Landsforeningen for Mentalhygiejne* efterfølgende hæftede for.

Foreningens kritikere var ikke sene til at bruge den internationale kongres som et nyt angrebepunkt, og Scientology-kirken i Danmark brugte et helt nummer af deres blad Frihed til at berette om kongressen og det mentalhygiejniske arbejde i almindelighed. I en artikel i bladet skrev man bl.a.:

Folk er måske blevet trætte af at høre på psykiatriens urimelige krav og er begyndt at ville se resultater for deres skattepenge og andre bidrag. Men folk foretrækker måske på den anden side at beholde deres hverdagsproblemer frem for at få dem fjernet med kemikalier (medicin), elektrochok og moderne kirurgiske indgreb. Det, der imidlertid var det mest ulogisk ved kongressen, var dens tema "Mental sundhed og økonomisk vækst". Menneskene påvirkes naturligvis af verdens nuværende økonomiske kriser. Men hvad med påvirkningen af befolkningen fra tv, film, aviser, forurening, fødsel og død. Selve det at leve påvirker menneskets mentale

sundhed. Det oplagte spørgsmål til Eggert Petersen og kongresarrangørerne må lyde: "Hvad gør de mentalhygiejniske foreninger for at løse deres egne problemer med de vedvarende overfyldte psykiatriske institutioner og den menneskelige fornædelse af de patienter, der er i deres varetægt? Hvorfor holder de stadig fast ved at ville ændre menneskets personlighed mod hans vilje, og hvorfor betragter de psykiatriske myndigheder sig selv som menneskehedens eneste frelser i en sådan grad, at de er begyndt at diktere verden politiske forslag i stedet for at diktere ændringer med henblik på en psykiatrisk reform iblandt deres egne?"

Alle disse eksterne angreb tærede naturligt nok både på kræfterne i *Landsforeningen for Mentalhygiejne* og på det finansielle grundlag. Endnu mere alvorligt var det imidlertid, at det ved et kup på generalforsamlingen lykkedes for kritikerne at få valgt 6 personer ind i foreningens hovedbestyrelse i sommeren 1974. Hermed havde de fået en fod indenfor og kunne nu fortsætte deres undergravningskampagne internt med mistænkeliggørelse af den siddende ledelse og "afsløringer" til offentligheden af foreningens interne forhold. Et tilsvarende angreb blev sat ind mod *Mentalhygiejnisk Forening for Børne- og Ungdomsforsorg*, hvor konflikterne efterhånden blev så voldsomme, at de endte i flere retssager om "ejerskabet" til foreningen. Her hindrede foreningens vedtægter imidlertid et kup.

I løbet af foråret 1976 stod det klart både for ledelsen af *Landsforeningen for Mentalhygiejne* og for de kollektive medlemmer, der var en vigtig del af ryggraden i foreningen, at det ikke havde noget positivt formål at fortsætte foreningens virksomhed. I bedste fald kunne man se frem til fortsatte opslidende kampe både internt og eksternt, hvilket ville dræne foreningen for ressourcer i forhold til at iværksætte nye aktiviteter. I værste fald kunne man risikere, at kritikerne overtog magten i foreningen og brugte den til at fremme formål, der lå meget fjernt fra eller var direkte modsatrettede foreningens oprindelige formål.

Konklusionen i ledelsen blev derfor, at den eneste vej frem var at nedlægge foreningen og fortsætte aktiviteterne i andet regi – bl.a. i Antoniusfonden, der som tidligere beskrevet var blevet selvstændig i 1975. I forslaget fra et til formålet nedsat strukturudvalg hedder det bl.a.:

I disse tider, hvor der fra det yderste højre rettes angreb mod selve grundlaget for den sociale ansvarlighed i det danske samfund, har det vist sig stadig vanskeligere at opretholde en åben, demokratisk Landsforening for Mentalhygiejne. Med kvalificeret flertal – 27 af 36 mulige stemmer – indstiller hovedbestyrelsen i Landsforeningen for Mentalhygiejne derfor til generalforsamlingen den 14. juni 1976, at foreningen opløses.

Dette drastiske skridt er blevet en nødvendig konsekvens af det undergravningsarbejde, som stærkt højreorienterede kredse gennem de sidste år har foretaget overfor Landsforeningen og dens arbejde. Undergravningsarbejdet har skabt så store vanskeligheder, organisatorisk som økonomisk, for Landsforeningen, at foreningens eksistens er en hindring for videreførelsen og fornyelsen af det mentalhygiejniske arbejde i Danmark.

Ekstremistgruppen tilhører den yderste politiske højrefløj med Fremskridtspartiet som et af de mere "moderate" tilknytningspunkter. I baggrunden spøger kredse omkring redaktør Hans Hetler fra "Minut", advokat Holger Lindholdt, Gertrud Galster og Jon Galster, samt den obskure Scientology-"kirke". Deres strategi er dobbelt:

Dels søger de gennem formelt legale kanaler at lamme Landsforeningen indefra, ved at foreningens ressourcer forbruges på de organisatoriske besværligheder, som man via bestyrelsesrepræsentation o.l. kan foranledige. Dels søger man via mediernes at undergrave Landsforeningens prestige i opinionen, blandt dens medlemmer og bidragsydere, bl.a. gennem masseproduktion af læserbreve til aviserne med insinuationer mod foreningen og dens repræsentanter.

På generalforsamlingen den 14. juni 1976 fulgte et stort flertal af de fremmødte medlemmer strukturudvalgets og hovedbestyrelsens indstilling og valgte dermed

at nedlægge foreningen. Spørgsmålet efterfølgende var derfor, hvordan det mentalhygiejniske arbejde bedst kunne fortsættes uden *Landsforeningen for Mentalhygiejne* som omdrejningspunkt.

Økonomiske problemer i "koncernen"

Efter at *Landsforeningen for Mentalhygiejne* var lukket ned i juni 1976, var der naturligt nok flere overvejelser om, hvordan det mentalhygiejniske arbejde kunne føres videre. Bl.a. var der på et tidspunkt planer om at oprette en komite som erstatning for landsforeningen, hvor man bedre kunne holde styr på, hvem der kom med i arbejdet. Denne idé blev imidlertid relativt hurtigt opgivet, og i stedet blev Antoniusfonden gjort til arvtager – både i forhold til en række aktiviteter men også økonomisk og juridisk.

I første omgang var det bestemt ikke nogen økonomisk fordel for Antoniusfonden, eftersom landsforeningen efterlod sig en vis gæld – ikke mindst på grund af verdenskongressen i Bella Centret i 1975. Men i løbet af årene har det alligevel vist sig at være en positiv ting, fordi fonden har kunnet gå ind som modtager af testamentariske gaver i stedet for landsforeningen – et faktum der har givet betydelige indtægter gennem årene.

I september 1976 udsendte Antoniusfonden en redegørelse for situationen efter lukningen af landsforeningen til "en kreds af mangeårige støtter af mentalhygiejnen". I redegørelsen skrev man bl.a.:

Antoniusfonden blev i sin tid oprettet på basis af nogle beskedne donationer og modtog de kontingenter, der indbetaltes af livsvarige medlemmer af Landsforeningen. Nogle mindre arveløb er af denne i tidernes løb ligeledes blevet henlagt i fonden. Da denne for nogle år siden fik overdraget en ret betydelig arv, fandt man

det fornuftigst samtidig at frigøre fonden som en selvejende institution – og da uroen om Landsforeningen tiltog, blev institutionens bestyrelsesvalg frigjort for den indstillingsret, som Landsforeningen havde sikret sig.

Antoniusfonden er således nu en uafhængig selvejende institution, men har i betragtning af, at dens midler har været givet oprindeligt til Landsforeningen, følt en forpligtelse til, at dennes opløsning ikke bringer Mentalhygiejnens sag, som det er fondens opgave at støtte, i et for uheldigt lys. Fonden har derfor gennem et banklån mod sikkerhed i sin nyerhvervede og ombyggede ejendom, Hellerupvej 40 – det tidligere Hellerup Apotek – ydet lån på i alt 180.000 kroner til Landsforeningen og dets Forskningsinstitut. Også sidstnævnte blev formelt gjort til en selvejende institution, og dennes bestyrelsesvalg er frigjort fra Landsforeningens indstillingsret.

Efter Landsforeningens opløsning findes således – foruden det på den sidste generalforsamling valgte konkursbo-udvalg – Antoniusfonden, Mentalhygiejnisk Forskningsinstitut (Forskningsinstituttet) og Mentalhygiejnisk Forening for Børne- og Ungdomsforsorg (Børneforeningen).

I de første år efter nedlæggelsen af landsforeningen kørte de tre tilbageværende institutioner (fonden, forskningsinstituttet og børneforeningen) videre som en samlet “koncern” med fælles bestyrelsesmøder, administration, lokaler osv. Til de tre kom også Mentalhygiejnisk Forlag. Både forlaget og forskningsinstituttet blev imidlertid efterhånden til “tomme skaller”, der nok eksisterede på papiret, men hvor der praktisk talt ikke foregik nogle aktiviteter. Da disse institutioner efter en årrække blev nedlagt, var tabet derfor til at overse.

Børneforeningen havde imidlertid en række aktiviteter, som blev videreført uafhængigt af landsforeningens nedlæggelse, og Antoniusfonden begyndte også at overveje og forsøge at igangsætte egne aktiviteter, efter at den fra 1976 stod på egne ben. Allerede i oktober 1976 udsendte man således et brev til en række kommuner i Københavns omegn, hvor man tilbød telefonrådgivning. I brevet skrev man bl.a.:

Vi iværksætter nu et eksperiment, der foreløbig er begrænset til tiden fra november 1976 til udgangen af maj 1977, hvor medlemmer af fondens bestyrelse og andre professionelle stiller deres arbejdskraft til rådighed til en ugentlig aftenrådgivning i fondens lokaler, Hellerupvej 40, 2900 Hellerup.

I aftenrådgivningen vil være repræsenteret psykiatere, socialrådgivere, jurister og psykologer. Rådgivningen tilbydes således på en tværfaglig basis af erfarne professionelle, og det er hensigten, at kommunernes bistandsafdelinger vil kunne henvise familier, der har brug for en kortvarig, intensiv støtte ud over, hvad den daglige arbejdssituation i bistandsafdelingen tillader sagsbehandlernes at give.

Landsforeningen for Mentalhygiejne havde igennem årene arbejdet med et meget bredt felt af aktiviteter. Man havde bl.a. haft planer om at istandsætte Trekroner-fortet med hjælp fra pensionerede håndværkere. Denne idé, som blev skabt i et samarbejde med medarbejdere fra Nationalmuseet, viste sig ikke at kunne realiseres, men til gengæld lykkedes en anden ide fra den samme gruppe nemlig at få istandsat og flyttet et gammelt fyrskip ind i Nyhavn, hvor det stadig ligger i dag. I årene efter opløsningen valgte Antoniusfonden imidlertid efterhånden at koncentrere sig om at finansiere aktiviteter i den øvrige del af "koncernen" – ikke mindst fordi disse aktiviteter i stigende grad løb ind i økonomiske problemer.

Mange af fondens midler blev i denne periode bundet i *Antonius Ejendomme*, der havde en længere historie bag sig. Det startede med de to psykologer Kurt Palsvig og Palle Almvig, som var henholdsvis forstander og viceforstander på Bråskovgård, der var en stor institution for nogle af de mest belastede drenge i landet. De gennemførte en række forsøg, hvor det lykkedes dem at få børnene ud i pleje efter en langvarig proces, og deres erfaringer blev efterfølgende nedfældet og udgivet¹. "Knudepædagogikken" var det navn, som principperne blev kendt under, og det førte efterhånden til, at der blev oprettet en række institutioner rundt om i landet under fællesbetegnelsen "Knuderne".

¹ Palsvig, K. og Almvig, P. (1983) Familiepleje og plejefamilier. København: Mentalhygiejnisk Forlag

“Knuderne” blev typisk drevet af Børneforeningen med tilskud fra de kommuner, der placerede børn der. Men for at de kunne komme i gang, var der behov for fysiske lokaliteter, som kommunerne ikke kunne eller ville finansiere. Derfor afsatte Antoniusfonden en del af sin kapital til køb af ejendomme rundt om i landet til Knuderne, og driften af disse ejendomme blev samlet i selskabet *Antonius Ejendomme*.

I løbet af 1980'erne blev flere og flere af driftsaftalerne med kommunerne imidlertid ophævet, efterhånden som de fleste kommuner selv etablerede institutioner til de samme formål, og ejendomsselskabet blev derfor nødt til at afhænde ejendommene på et marked, der lå på et meget lavt niveau. Konsekvensen blev derfor, at *Antonius Ejendomme* gik konkurs i 1992, og at Antoniusfonden i den forbindelse mistede et beløb svarende til halvdelen af den daværende fondskapital.

I denne historie ligger også en væsentlig del af forklaringen på, at fonden først fra midten af 1990'erne begyndte at uddele midler udenfor “koncernen” – indtil da havde aktiviteterne i ikke mindst Børneforeningen slugt de tilstedeværende midler.

I starten af 1970'erne havde man, som det også fremgår af ovenstående, erhvervet ejendommen Hellerupvej 40, der tidligere havde fungeret som apotek. Ejendommen blev brugt som sekretariat og mødelokale for de forskellige institutioner i “koncernen”, men dele af den blev også lejet ud. Efter Landsforeningens opløsning og en nedgang i aktiviteterne i Børneforeningen var behovet for lokaler blevet så meget mindre, at Antoniusfonden valgte at afhænde ejendommen i 1981. Derefter havde man sekretariatsadresse forskellige steder i København, indtil man omkring årtusindskiftet valgte at flytte adresse og administration til formandens adresse i Århus.

Fundats og formandsskifter

I starten af 1980'erne valgte Antoniusfonden at overgå fra at være selvejende institution til at være en egentlig fond. Beslutningen førte til en del brevvæksling med Indenrigsministeriet i forhold til fundatsens endelige udformning, men i september 1982 var ministeriet tilfreds, og Antoniusfonde blev endeligt godkendt.

§ 2 i fundatsen, der er fondens formålsparagraf, kom til at lyde således:

Fondens formål er at støtte forskning og forsøgsvirksomhed samt anden virksomhed med mentalhygiejnisk sigte. Fonden kan endvidere anerkende en særlig mentalhygiejnisk indsats med en Antoniuspris.

Fonden kan yde støtte til nævnte formål i det omfang fondens overskud gør det muligt.

Fundatsen slår også fast, at bestyrelsen består af mindst 5 og højst 7 medlemmer, og at den er selvsupplerende. Når man finder nye bestyrelsesmedlemmer, skal man sikre sig, at bestyrelsen *gennem sine medlemmer er sikret nære kontakter til sagkundskab indenfor psykiatri, psykologi, socialmedicin, socialpædagogik og socialt arbejde.*

I den samme periode skete der også to skift på formandsposten, hvilket er usædvanligt i en fond, der igennem sin 60-årige historie kun har haft tre formænd.

I 1982 døde Antoniusfondens daværende og første formand, overlæge, dr. med., Mariann Schiøler, og professor, dr. med., Poul Bonnevie, der havde et mangeårigt engagement i Landsforeningen for Mentalhygiejne og Antoniusfonden bag sig, tog over. Han sad på posten indtil 1987, hvor fondens nuværende formand, afdelingsleder emeritus, dr. h. c., cand. psych., orlogskaptajn Knud-Erik Sabroe tog over.

Ved Poul Bonneviets afgang modtog han som den foreløbigt sidste Antoniusprisen for sin store indsats for det mentalhygiejniske arbejde. I sin motivering for tildelingen af prisen sagde Knud-Erik Sabroe bl.a.:

Jeg skal ikke gøre forsøg på at nævne de mange faglige og samfunds-sammenhænge, hvor du har bestredet tillidsposter, men det er en fantastisk mosaik, dine engagementer frembyder. Det er imidlertid karakteristisk, at det netop er en mosaik og ikke en samling tilfældige brokker. Man ser et system og finder en linje, som jeg tror, kan udtrykkes således, at du mener, at videnskab er til for at frembringe ny viden, men at en lige så vigtig opgave også for en videnskabsmand er at søge at få denne viden bragt i videst mulig anvendelse, og med dit udgangspunkt vil det sige til gavn for mennesket i dets daglige væren og samspil.

Selve driften af Antoniusfonden blev igennem årene varetaget af administratoren eller direktøren for Børneforeningen. Blandt direktørerne var bl.a. den tidligere socialminister Eva Gredal, der blev ansat som direktør i 1990.

Der forelå en administrationsaftale med Børneforeningen, der først blev ophævet i 2002, og i det daglige var der derfor en tæt sammenhæng mellem de to institutioner. Børneforeningens stadige økonomiske problemer i slutningen af 80'erne og starten ad 90'erne kunne derfor heller ikke undgå at påvirke fonden. Også her var det udfasningen af de tidligere omtalte Knudeprojekter, der især gav økonomiske problemer, og Antoniusfonden var i flere tilfælde nødt til at træde til med økonomisk hjælp til Børneforeningen.

Kombineret med de tidligere omtalte problemer i *Antonius Ejendomme* førte det til, at der i denne periode ikke var midler til eksterne uddelinger. I det omfang, der blev sat nye aktiviteter i værk for fondens midler, skete det i Børneforeningen, men størstedelen af midlerne blev brugt til at dække tab ved tidligere iværksatte initiativer.

Fokus på projekter for etniske minoriteter

Fra starten af 1990'erne begyndte Antoniusfondens økonomi at bedre sig. *Antonius Ejendomme* gik konkurs i 1992, hvilket som nævnt kostede fonden et betydeligt beløb, men til gengæld satte det også en stopper for de stadige udgifter til ejendommene. Og samtidig faldt aktivitetsniveauet i Børneforeningen, så finansieringsbehovet her også efterhånden blev mindre.

Det førte til, at Antoniusfonden begyndte at dele midler ud bredt efter ansøgninger fra offentligheden. I første omgang sørgede man for at blive optaget i diverse fondsvejvisere mv., så mulige ansøgere af den vej kunne lære fondens og dens formål at kende. Men efter nogle år med meget brede uddelinger til mange mindre projekter, begyndte bestyrelsen at diskutere, at der måske var behov for en mere målrettet uddeling. Antoniusfonden var og er ikke nogen stor fond økonomisk, så hvis man skulle spille en rolle, var man nødt til at målrette sin indsats.

Samtidig eksisterede der også et ønske i bestyrelsen om at være andet og mere end blot mæcen. Man ønskede at spille en mere aktiv rolle i de projekter, der opnåede støtte – både i forhold til udviklingen og gennemførelsen af dem.

Det førte til, at man fra 1996 valgte at koncentrere sine uddelinger indenfor et enkelt tema-område. Som det første tema blev aktiviteter for etniske minoriteter – især piger og kvinder – valgt, og efterfølgende blev det kommende års tema diskuteret hvert år i bestyrelsen. I praksis fortsatte man dog for det meste med det samme tema igennem en årrække for at få en vis kontinuitet i uddelingerne. I 1997 blev temaet fx formuleret således af bestyrelsen:

Initiativer vedrørende unge med anden etnisk baggrund end den danske, specielt initiativer der udgår fra projekt- eller initiativgrupper i nærområder, hvor en væsentlig del af befolkningen har en fremmed etnisk baggrund.

Et af de mest interessante og succesrige projekter indenfor temaet var oprettelsen af klubben "Kun for piger" i Gjellerupparken ved Århus. Projektet var målrettet unge piger fra etniske minoriteter, hvis forældre ikke ville lade dem deltage i aktiviteter, hvor der også var drenge til stede, og de voksne i projektet var også udelukkende kvinder med undtagelse af fondens supervisor (Knud-Erik Sabroe), der dog aldrig fysisk var tilstede sammen med pigerne. For at illustrere Antoniusfondens arbejds-metode på dette tidspunkt, og hvor aktivt man engagerede sig i projekterne, bringes her et uddrag af referatet af bestyrelsesmødet den 12. september 1996:

Til en ansøgning om et beløb på i alt 42.300 kr. fra "Naboskaberne", Gjellerup-parken, vedrørende støtte til aktiviteter for teenagepiger af udenlandsk herkomst gav man formanden bemyndigelse til at tage kontakt til ansøgerne og i givet fald sige ja til et tilskud på 40.000 kr. Det forudsættes, at der laves en skriftlig evaluering, og man er yderligere indstillet på at honorere rapporten med 5.000 kr.

Ansøgerne skal gøres opmærksom på, at man er meget interesseret i, at rapporten beskriver forældrereaktionerne.

Kontakten blev taget og førte til en skriftlig tilbagemelding fra formanden til resten af bestyrelsen i oktober 1996, hvor projektets ideer og opstart blev beskrevet. Efterfølgende fulgte Antoniusfonden projektet igennem flere år, og da den ønskede evalueringsrapport blev udformet af Mette Franz og Ulla Krogager, valgte fonden at mangfoldiggøre den som et hæfte. Dermed blev erfaringerne fra Gjellerup spredt – også til resten af landet – og pigeklubben har igennem årene været en inspiration for lignende projekter i mange andre boligområder.

Projektet blev på mange måder en model for, hvordan Antoniusfonden gerne ville arbejde. At man både kunne engagere sig direkte i udviklingen af projektet, og at man også fik mulighed for at formidle erfaringer videre, så en bredere kreds kunne få nytte af det.

En anden udløber af beslutningen om at fokusere Antoniusfondens midler i forhold til arbejdet med børn og unge blandt de etniske minoriteter, var beslutningen om at

støtte iværksættelsen af et forskningsprojekt udført af børne- og ungdoms-pyskiater Søren Hertz. Projektets titel var:

Etnisk minoritetsungdom mellem to kulturer. En undersøgelse og vurdering af betydningsfulde faktorer for etniske minoritets-unges oplevelse af egen kompetence i en dansk sammenhæng.

Siden lukningen af Mentalhygiejnisk Forskningsinstitut havde Antoniusfonden ikke givet midler til egentlige forskningsprojekter, selv om man dog i en række tilfælde havde støttet evalueringer og lignende i forbindelse med aktiviteter, der var blevet støttet af fonden. Men i dette tilfælde fandt man, at projektet havde så tæt en forbindelse til det tema, som man havde valgt at uddele midler til, at man besluttede at støtte forskningsprojektet med 46.000 kr. i 1996. Pengene gik til frikøb af Søren Hertz, så han havde mulighed for at producere en færdig projektbeskrivelse.

I indledningen til projektbeskrivelsen hedder det bl.a.:

Mines (Red.: Søren Hertz) og andres erfaringer (Hertz 1993, Mirdal 1988) tyder klart på, at de etniske minoritetsunge, der klarer sig bedst, er de unge, der forstår at bevare respekten for deres forældres traditioner og samtidig forsøger at forholde sig konstruktivt til det nye samfunds normer, regler og krav. Tilsvarende udgør den gruppe af etniske minoritetsunge, der tager afstand fra deres forældre fysisk, psykisk og socialt, og som samtidig ikke har succes med at blive accepteret og/eller lade sig acceptere af majoritetssamfundet, potentielt set en af det danske samfunds mest udsatte risikogrupper – med risiko for bl.a. kriminalitet, misbrug af forskellige slags, prostitution og hjemløshed til følge.

Formålet med projektet var:

At udpege faktorer af betydning for etniske minoritets-unges oplevelse af egen kompetence – set i lyset af andres oplevelse af den unges kompetence.

At udpege særligt vigtige arbejdsområder for de professionelle, der arbejder med indvandrerbørn og -unge og deres forældre.

At beskrive den gode tolknings betydning for udførelsen af arbejdet med etniske minoritetsunge, primært i relation til samarbejdet med deres forældre. At formidle erfaring og viden til professionelle, der arbejder med indvandrere bredt set.

Projektet blev aldrig fuldt ud realiseret, men forarbejdet mandede bl.a. ud i et kapitel af Søren Hertz om *Børn og unge fra andre kulturer* i lærebogen *Børne- og ungdomspsykiatri*, der udkom på Reitzels Forlag i 1999.

Selv om det administrative samarbejde mellem Antoniusfonden og *Mentalhygiejnisk Forening for Børn og Unge* eksisterede frem til 2002, gled organisationerne alligevel længere væk fra hinanden i løbet af 1990'erne. I 1998 forsøgte fonden dog at få genetableret et tættere samarbejde ved at reserve betydelige midler til at følge op på debatterne fra en konference, som Børneforeningen havde holdt tidligere på året. I et brev til Børneforeningen skrev Antoniusfonden således:

Antoniusfondens bestyrelse har på sit møde 27.05.98 diskuteret fordeling af fondsmidler i 1998. Bestyrelsen har herunder inddraget den diskussion som fandt sted på MFBUs konference 17.04.98. Fondens bestyrelse har fundet, at der i et af de fremdragne temaer er et grundlag for et samarbejde. Bestyrelsen mener, at der er behov for at få opstillet en forståelsesramme (teorigrundlag), og et handlegrundlag for en praktisk indsats (institutionsoprettelse) rettet mod de "15% sarte børn", som omtales i referatet fra konferencen.

Det fremgik endvidere af brevet, at Antoniusfonden var villige til at bruge op til 100.000 kr. af den samlede årlige uddeling på 130.000 kr. til dette formål, men projektet kom aldrig ud over idestadiet, og i stedet blev midlerne anvendt til projekter for etniske børn og unge.

Fra 1998 og fem år frem var det overordnede tema for fondens uddelinger således *Integrering af ikke etniske danske piger og kvinder i det danske samfund.*

Prisopgaver og asylbørn

I årene fra 1998 til 2002 støttede Antoniusfonden en lang projekter, der alle havde det til fælles, at de på en eller anden måde forsøgte at støtte integrationen af etniske minoriteter – især piger og kvinder og meget ofte med udgangspunkt i et lokalområde. Det vil føre for vidt at nævne alle projekterne her, men de kan findes i listen over uddelinger i Kapitel 2. Et enkelt eksempel til at give en fornemmelse for projekternes karakter, kan dog være *Den gule flyver*, som fonden bevilgede 25.000 kr. til i 1999.

Den gule flyver var et socialpædagogisk uddannelsestilbud for unge mellem 13 og 18 år på Nørrebro i København, der især henvendte sig til unge, der var droppet ud af skolen – herunder mange unge med anden etnisk baggrund end dansk. Projektet havde eksisteret siden 1992 med stor succes, men de ønskede en mere systematisk erfaringsopsamling, så erfaringerne kunne bringes videre til at andre, der ønskede at gøre en lignende indsats. Man ansøgte derfor om 25.000 kr. til at frikøbe en person til at lave den ønskede erfaringsopsamling, og det ønske imødekom Antoniusfonden.

Projektet var dermed et fint eksempel på, at fondens midler ikke “kun” er gået til at starte nye projekter op. De er også i mange tilfælde anvendt til at indsamle og formidle viden om projekter, der igennem en årrække har vist deres levedygtighed.

Efter en årrække med det samme tema besluttede bestyrelsen i 2003, at der var brug for en fornyelse af principperne for uddeling af fondens midler. Integrationsprojekterne havde givet værdifulde erfaringer, men man ønskede, at fonden i offentligheden også skulle være kendt for andet end integrationsarbejde.

Derfor valgte man i 2003 at reservere årets midler til en prisopgave med følgende problemformulering:

Der ønskes en diskussion af muligheder og begrænsninger i udførelsen af henholdsvis det professionelle og det frivillige arbejde indenfor et selvvalgt område i social- og sundhedssektoren.

Opgaven vakte stor opmærksomhed, og Antoniusfonden modtog flere særdeles kvalificerede besvarelser. I sidste ende blev det dog cand. scient. adm. Christine Wydojnik, der vandt førstepræmien med opgaven *Muligheder og udfordringer for frivilligt arbejde med udsatte børn og unge*.

Fonden valgte efterfølgende at udgive vinder-opgaven som et hæfte, der bl.a. blev udsendt til landets kommuner og amter. Her ramte det mange steder direkte ned i debatten om brug af frivillige indenfor den sociale sektor, og det blev derfor både udbredt og anvendt i mange sammenhænge. I perspektiveringen i opgaven skriver Christine Wydojnik:

Diskussionen om, hvem der skal løse fremtidens velfærdsopgaver, og hvad det er for opgaver, man som borger skal kunne forvente at kunne få løst af det offentlige – og hvad det er rimeligt, at man selv betaler for – vil forblive et centralt emne i debatten om velfærdsstatens fremtid. Diskussionen handler både om, hvem der skal løse opgaverne herunder en uddelegering af opgaverne fra den offentlige sektor, og om mulighederne for at udvikle nye samarbejdsformer omkring opgaveløsningen – nemlig samarbejde mellem det offentlige og det private samt frivillige. Debatten har hovedsageligt drejet sig om udførelsen af sociale serviceydelser, hvilket muligvis er en af grundene til, at holdninger og følelser slår stærkt igennem i diskussionen. De sociale serviceydelser er som bekendt et område, der påvirker befolkningens hverdag kraftigt i Danmark.

Inddragelsen af det frivillige sociale arbejde er et vigtigt element i løsningen af sociale problemkomplekser, men der er et nyt træk i de senere års socialpolitik, der har en høj grad af relevans for, hvem der løser opgaverne i fremtidens velfærdssamfund. Det frivillige sociale arbejde er jo ikke et nyt element i socialpolitikken, det nye er, at det fra offentlig side ses som et væsentligt element i opgaveudførelsen.

Vigtigt er det at fastholde, at det traditionelle, generelle perspektiv på frivilligt socialt arbejde ikke længere er nok. Den fornyede velfærds- og socialpolitiske vision må formuleres offensivt som et alternativ til de nyliberalistiske tendenser og budskaber,

hvis velfærdsstaten skal bevares. Den velfærdspolitiske vision skal være et endeligt opgør med den hidtidige socialstats hegemoni og skal åbne op for diversitet og selvstændige initiativer på folkelig basis.

Selve uddelingen af prisen foregik i øvrigt ved et arrangement i Socialministeriet, hvor socialminister Henriette Kjær foretog prisoverrækkelsen.

Efter denne succes var det ikke underligt, at Antoniusfonden året efter i 2004 valgte at udskrive en ny prisopgave. Denne gang blev temaet:

Der ønskes en analyse af muligheder og begrænsninger i et samarbejde mellem det private erhvervsliv og frivillige organisationer og foreninger på det sociale område. Besvarelsen skal indeholde en diskussion om det gensidige udbytte af et sådant samarbejde og skal omfatte udkast til et projekt, som kan udmøntes i en forsøgsvirk-somhed.

Man modtog imidlertid kun en enkelt besvarelse og valgte derfor ikke at uddele nogen pris. Årsagerne til det magre resultat var formentlig flere. For det første ønskede fonden denne gang ikke alene en diskussion af et emne men også en konkret projekt idé knyttet til besvarelsen, hvilket selvsagt lagde begrænsninger på, hvem der havde mulighed for at lave en besvarelse. Men væsentligst var formentlig, at fonden med sin prisopgave var et par år for tidligt ude, eftersom begreber som fx *Corporate Social Responsibility*, der i dag er velkendte indenfor dansk erhvervsliv, stadig lød ganske eksotiske for de fleste for 5 år siden.

På baggrund af de blandede erfaringer med udskrivelsen af prisopgaver valgte Antoniusfondens bestyrelse et nyt tema for uddelinger i perioden 2005-2007. Denne gang besluttede man at fokusere på aktiviteter for børn i de danske asylcentre, og i modsætning til tidligere valgte man en enkelt samarbejdspartner frem for at indkalde ansøgninger bredt.

Valget af samarbejdspartner faldt på Ungdommens Røde Kors, og det var af mange grunde et naturligt valg. Dels havde organisationen allerede stor erfaring med projekter for børn i asylcentre, og dels havde den let adgang til centrene på grund af dens "familierelationer" til Dansk Røde Kors, der driver de fleste af de danske asylcentre. Samtidig er Ungdommens Røde Kors på linie med sin moderorganisation en bred organisation, der er anerkendt for sin humanitære indsats.

Efter en række møder mellem Ungdommens Røde Kors og Antoniusfonden blev der defineret en række konkrete projekter i forskellige asylcentre, der først og fremmest havde til formål at aktivere børnene i kreative aktiviteter i de pågældende centre, hvor de ofte lider under en ensformig hverdag med meget få udfoldelsesmuligheder.

Som eksempler på projekterne kan bl.a. nævnes et teaterprojekt i Kongelundslejren, hvor piger i lejren opførte Nattergalen efter i samarbejde med frivillige fra Ungdommens Røde Kors både at have indøvet stykket og selv lavet scenografi mv. Efterfølgende blev der også gennemført et fotoprojekt i Kongelundslejren.

Et tredje projekt fik navnet Step In, og her var det dansen, der var omdrejningspunktet aktivitetsmæssigt. Målgruppen var unge på asylcentret i Avnstrup – både drenge og piger – men samtidig også unge fra folkeskoler i Roskilde-området. På den måde håbede man, at unge på tværs af kulturer mv. kunne mødes om en fælles aktivitet.

I det hele taget har det været kendetegnende for samarbejdet med Ungdommens Røde Kors, at det i høj grad har været forskellige kulturorienterede aktiviteter, der har været omdrejningspunktet i projekterne. Det skyldes i høj grad den meget sammensatte målgruppe, som børn og unge på asylcentre udgør – kulturelt, sprogligt, religiøst mv. Men gennem fælles kulturoplevelser kan der bygges bro og skabes personlige relationer, som ikke mindst børnene på centrene i høj grad mangler i deres hverdag.

De første tre års samarbejde mellem Ungdommens Røde Kors og Antoniusfonden er i skrivende stund vel overstået. Begge parter har været glade for samarbejde, og – endnu mere vigtigt – mange børn og unge på asylcentre har fået positive oplevelser på grund af det. Derfor er man aktuelt i gang med at udvikle den næste fase af projekter, som er nærmere beskrevet i kapitel 3 om Antoniusfondens fremtid.

Antoniusfondens aktiviteter og uddelinger

Antoniusfonden har igennem sine første 60 år delt betydelige midler ud til mange forskellige formål, men den har gjort mere end det. Det er også blev til uddeling af priser, udgivelse af evalueringer og bøger, støtte til forskning mv. I dette kapitel forsøger vi at give et overblik over aktiviteterne siden starten i 1949.

Oversigten er langtfra komplet, ikke mindst fordi en stor del af fondens historiske arkiver gik tabt ved en vandskade på en tidligere adresse. Men forhåbentlig giver gennemgangen alligevel en idé om Antoniusfondens mangesidede indsats gennem årene.

Uddeling af Antoniuspriser og Antoniusguldkors

I perioden fra starten i 1949 til 1987 uddelte Antoniusfonden flere gange den såkaldte Antoniuspris, der gik til en person, som havde gjort en særlig indsats for mentalhygiejnen i Danmark. Det har ikke været muligt at finde en komplet liste over modtagere, men følgende har i hvert fald været i blandt dem:

Kurt Fremming – for hans epidemiologiske disputats

Henning Meyer – for hans banebrydende arbejde for skolepsykologer

Poul Bonnevie – for hans arbejde med mentalhygiejne bl.a. som formand for Antoniusfonden

Ud over Antoniusprisen uddelte Antoniusfonden også i en årrække det såkaldte Antoniusguldkors, der gik til personer udenfor det faglige miljø, som havde gjort en betydelig indsats for mentalhygiejnen. Den første modtager af guldkorset var filminstruktøren Astrid Henning Jensen.

Uddeling af midler

Oversigten er ikke komplet men giver alligevel et indblik i, hvordan Antoniusfonden har anvendt sine midler i de seneste 25 år.

- 1982** • 15.000 kr. til *Folkebevægelsen mod hårde stoffer* til indledningen af et skole- og udviklingsprojekt.
- 15.000 kr. til *Forskningsgruppen vedr. arbejds- og levemiljøer* til udgivelse af en landsdækkende oversigt over utraditionelle og eksperimenterende projekter for børn og unge.
- 1983** • 55.000 kr. til *Komiteen for sundhedsoplysning* til udarbejdelse af rapport om arbejde med pensionistgruppe i Viborg.
- 5.000 kr. til *Den selvejende institution projekt rullende celle*.
 - 4.014,30 kr. til *Den rullende opsøgende højskole*.
 - 10.000 kr. til *socialrådgiver Gerd Winther* til renskrivning og redaktionel behandling af sexologisk undersøgelse.
- 1984** • (nogle af bevillingerne kan ikke placeres tidsmæssigt men må stamme fra de foregående år):
- 50.000 kr. til *Lille skole for voksne* i Århus.
 - 7.500 kr. til *Dannerhuset* til aflønning af kvalificeret supervision til personalet.
 - 37.000 kr. til *SR-bistand* til aflønning af kvalificeret supervision af personalet.
 - 70.000 kr. til *Kvindemuseumsforeningen* i Århus til jobskabelsesprojekt.
 - 16.500 kr. til *Nabokæden* på Amager.
 - 12.000 kr. til *Nabokæden* i Aalborg.
 - 19.000 kr. til *Galebevægelsen* til flytteplaner.
 - 75.000 kr. til internt projekt om unge under varetægt.
 - 75.000 kr. til internt projekt om omsorgssvigt af børn.

- 100.000 kr. til *Knuderne* til etablering af nye institutioner.
 - 25.000 kr. til *Institutionen Nybro* i Aabenraa til nyanskaffelser.
 - 40.000 kr. til *Den lille højskole* i Skaverup til aflønning af kvalificeret supervision til personalet.
 - 50.000 kr. til udgivelse af *Mentalhygiejniske Meddelelser*.
 - 184.000 kr. til *Familieværkstedet i Århus* til aflønning af kvalificeret supervision til personalet.
 - 9.000 kr. til *Folkebevægelsen mod hårde stoffer* til reklame for tidsskriftet *Misbrug*.
 - 12.500 kr. til *cand.psych. Karen Vibeke Mortensen* til trykning af doktordisputats.
 - 10.800 kr. til *Gruppen vedr. spædbørnsdød* under foreningen *Forældre og fødsel* til fremstilling af lydbånd.
 - 12.000 kr. til *Ungdomspensionen Øster Gasværk* til udlandsrejse for klienter.
 - 5.000 kr. til *Mødrehjælpen af 1983* til anskaffelse af inventar.
 - 18.000 kr. til *Vesterbroprojektet*.
- 1 9 8 5**
- 10.000 kr. til *Produktionsskolen Fremad* i Grevinge til rapport om skolens arbejde.
 - 50.000 kr. til *Lille skole for voksne* i Århus.
 - 10.000 kr. til *Galelejr fonden* til støtte for Galelejr 85.
 - 9.600 kr. til *Ungdomspensionen Øster Gasværk* til udlandsrejse for klienter.
 - 25.000 kr. til *Børns og unges pressekontor* til etablering.
 - 340.000 kr. til *Forsøgsprojektet forældreundervisning og forældrerådgivning for indvandrersfamilier* på Gasværksvejens skole.
 - 170.000 kr. til *overlæge Axel Arnfred* til kropsterapeutiske metodeforsøg med ca. 10 psykisk handicappede børn og unge.
 - 5.000 kr. til *Lille skole for voksne* i Århus til renskrivning af rapport.
 - 50.000 kr. til *Den lille højskole* i Skaverup til generel drift.
 - 3.600 kr. til *Drys ind*.
 - 10.000 kr. til *Minihøjskolen Arken* til etablering af højskole for grønlandere "i nød".

- 5.000 kr. til *Beboerrådgivere i afdelinger af Vridsløselille Andelsboligforening* til familiesommerlejr i 1986.
 - 15.000 kr. til *Arbejdsgruppen Fountain House* i København.
- 1986** • 25.000 kr. til *Udvalget vedrørende småbørnsforskning* til fortsættelse af *Center for Børneforskning*.
- 5.000 kr. til *Kulørte Beboer-Skole* på Vesterbro i København.
 - 10.000 kr. til *Rehabiliteringscentret for torturofre/Sønderjylland*.
- 1996** • 40.000 kr. (+ 5.000 kr. til evalueringsrapport) til *Naboskaberne* i Gjellerup-parken til oprettelse og drift af klubben *Kun for piger* for teenagepiger fra etniske minoriteter.
- 1997** • 35.000 kr. til *Sjakket fra København NV*. til diverse aktiviteter indenfor Projekt Værested.
- 30.000 kr. til *Kristeligt Studenter Settlement* til huslejeudgifter til projektet *Værested for tilpasningsvanskelige unge på Vesterbro, primært etniske unge*.
 - 30.000 kr. til *Community mothers/community fathers* i Århus.
 - 12.000 kr. til *Afro Club Århus* til projektet *Kampagne mod stigende vold og kriminalitet og racisme i Århus*.
 - 8.000 kr. til *Foreningen for og om afrikansk kultur* til projektet *Børn/unge fra Afrika og spejdere i Århus*.
 - 6.375 kr. til *Legepladsudvalget* i Hørgården på Amager til projektet *Ud-af-gården*.
 - 25.000 kr. til *Transkulturelt Terapeutisk Team* fra København til projektet *Opsøgende arbejde med etniske unge – udvikling og afprøvning af nye arbejds-metoder*. Beløbet kan hæves med yderligere 25.000, hvis det gennemføres i sin helhed.
 - Et ikke nærmere specificeret beløb til *Afvikling af IF for kids* gennemført af Dansk Flygtningehjælp i Odense med 14-18-årige somaliere som målgruppe.

- 1 9 9 8 • 100.000 som rammebevilling til *Mentalhygiejnisk Forening for Børn og Unge*.
- 1 9 9 9 • 25.000 kr. til *Den gule flyver* på Nørrebro til frikøb af medarbejder til opsamling af erfaringer med dansk- og matematikundervisning af tosprogede og unge med særlige problemer med henblik på at udarbejde et praktisk brugbart undervisningsmateriale.
- 100.000 kr. til *Projekt Udenfor* til ansættelse af en kvindelig gadeplansmedarbejder som led i et projekt vedrørende særlige behov hos og mulighederne for at hjælpe minoriteterne blandt massivt udstødte.
 - 35.000 kr. til *Kun for piger* til forskellige aktiviteter i forbindelse med rådgivning for unge af udenlandsk herkomst.
 - 33.750 kr. til *I gang på dansk* i Trige til aflønning af projektleder.
 - 30.000 kr. til *Integrations- og udviklingsprojekterne for børn, unge og ældre i Gersagerparken med fremmed kulturel baggrund* i Greve til diverse aktiviteter.
 - 19.000 kr. til *Aktiviteter for flygtninge- og indvandrerkvinder i Lindholmparken og Nydamsparken* i Århus N. til diverse aktiviteter.
 - 15.000 kr. til bladet *Hus Forbi* til et temanummer om “hjemløse og udstødte kvinder”.
 - 15.000 kr. til *Udstødte, fortrinsvis kvinder, i Frydenlund-området* i Århus V. til indkøb af materialer til en “tegnegruppe”.
 - 13.000 kr. til *Danskundervisning af en gruppe arabiske pensionister i Vollmose-området* i Odense.
 - 10.000 kr. til *Kirkens Korshærs Herberg* i København NV. til etablering af et motionsrum.
- 2 0 0 0 • 36.000 kr. til *Somaliske familievenner i Jylland* som støtte til kultur- og integrationsmøder/kurser, oplysningsmaterialer og transport. Projektet blev ikke gennemført, og midlerne blev betalt tilbage.
- 36.000 kr. til *Somaliske familievenner i København* som støtte til kultur- og integrationsmøder/kurser, oplysningsmaterialer og transport.

- 15.000 kr. til *Aktive Dansk Tyrkiske Kvinder* til aktiviteter for børn med tyrkisk baggrund i Tåstrupgård.
 - 42.000 kr. til *Projekt Rabarberlandet* et boligsocialt initiativ på Indre Nørrebro til aktivitetsmidler, transport og betaling af gæstelærere.
 - 42.000 kr. til *Basis 37* et boligsocialt initiativ i Sundby på Amager til to integrationsprojekter – et for unge piger og et for unge mødre.
 - 15.000 kr. til *Birkeparken* i Vollsmose i Odense til afholdelse af kvindedage.
 - 14.000 kr. til *BIMS (Børns og unges Internationale MødeSted)* til materialer og hjælp til anskaffelse af bil.
- 2001** • 15.000 kr. til *Mødrehjælpens kollegium for unge mødre, der ønsker uddannelse* til indkøb af PC'er til kollegiets computerrum.
- 30.000 kr. til *Somaliske familievenner og -veninder* i København til kultur- og integrationsmøder/kurser, oplysningsmateriale og transport.
 - 25.000 kr. til *Kontaktgruppen for flygtninge, indvandrere og danskere i Søllerød Kommune* til arrangementer for 10. klasses elever i kommunen.
 - 25.580 kr. til *BIMS (Børns og unges Internationale MødeSted)* til materialer, aktiviteter og administration.
- 2006** • Fondens midler anvendes i samarbejde med *Ungdommens Røde Kors* til aktiviteter for børn i asylcentrene.
- 2007** • Fondens midler anvendes i samarbejde med *Ungdommens Røde Kors* til aktiviteter for børn i asylcentrene. 30.000 kr. reserveres til formidling af projekterne.
- 2008** • Fondens midler anvendes i samarbejde med *Ungdommens Røde Kors* til aktiviteter for børn i asylcentrene.

Støttede projekter, som det ikke har været muligt at datere nøjagtigt:
Skjoldhøjprojektet.

Støtte til forskningsprojekter

I følge arkiverne har Antoniusfonden siden nedlæggelsen af *Mentalhygiejnisk Forskningsinstitut* kun givet støtte til ét egentligt forskningsprojekt. Der ud over er der dog givet støtte til forskellige evalueringer mv. i forbindelse med aktiviteter og projekter.

1 9 9 6 • 46.000 kr. til udarbejdelse af en udførlig projektbeskrivelse af projektet *Etnisk minoritetsungdom mellem to kulturer. En undersøgelse og vurdering af betydningsfulde faktorer for etniske minoritets-unges oplevelse af egen kompetence i en dansk sammenhæng* af børne- og ungdomspsykiater Søren Hertz.

Udskrivning af prisopgaver

Både i 2003 og 2004 valgte Antoniusfonden at bruge sine midler til uddeling til at belønne prisopgaver, som den selv udskrev om forskellige vinkler på brugen af frivilligt arbejde indenfor det sociale område.

2 0 0 3 • Prisopgave med følgende opgaveformulering:

Der ønskes en diskussion af muligheder og begrænsninger i udførelsen af henholdsvis det professionelle og det frivillige arbejde indenfor et selvvalgt område i social- og sundhedssektoren.

Vinder blev cand.scient.adm. Christine Wydojnik med opgaven *Muligheder og udfordringer for frivilligt arbejde med udsatte børn og unge.*

2 0 0 4 • Prisopgave med følgende opgaveformulering:

Der ønskes en analyse af muligheder og begrænsninger i et samarbejde mellem det private erhvervsliv og frivillige organisationer og foreninger på det sociale

område. Besvarelsen skal indeholde en diskussion om det gensidige udbytte af et sådant samarbejde og skal omfatte udkast til et projekt, som kan udmøntes i en forsøgsvirksomhed.

Fonden modtog kun én besvarelse og valgte ikke at uddele nogen pris.

Udgivelser

Antoniusfonden har igennem årene efter lukningen af *Mentalhygiejnisk* Forlag selv stået for eller støttet flere udgivelser herunder:

- Christine Wydojnik, *Muligheder og udfordringer for frivillige arbejde med udsatte børn og unge*, 2003.
- Evaluering af *Kvindemuseum-projektet* i Århus.
- Bog om *Skjoldhøj-projektet* i Århus.
- Evaluering af projektet *Lille skole for voksne*.
- Bog om *Bråskovgård pædagogikken*.
- Bog om *Knude-projekterne*.
- Evaluering af projektet *Familieværkstederne*.

Antoniusfondens fremtid

I skrivende stund har Antoniusfonden valgt at fortsætte samarbejdet med *Ungdommens Røde Kors* om aktiviteter for børn på de danske asylcentre også i 2009.

Et kendetegn ved de hidtidige aktiviteter har været, at de primært har tiltrukket piger på centrene. Det lader til, at aktiviteter som dans og teater ikke helt har det samme tag i drenge som i piger. Derfor har fonden og *Ungdommens Røde Kors* aftalt, at der vil blive sat et nyt projekt i gang i 2009 i Gribskovlejren.

Omdrejningspunktet i dette projekt vil være Taekwondo, og en lokal Taekwondo-klub bliver inddraget som en ekstra samarbejdspartner. Målet er, at alle de børn, der deltager, ender med at stille op til erhvervelsen af et gradueringsbælte som et konkret bevis på, hvor langt de er kommet. Og forventningen er, at det ikke mindst er drenge, der vil føle sig tiltrukket af tilbuddet om at lære kampsport.

Samarbejdsprojekterne med *Ungdommens Røde Kors* har allerede givet vigtige erfaringer i forhold til, hvilke aktivitetsbehov børnene på vores asylcentre har. Og samtidig har de fortalt mange ting om de barrierer, som man støder ind i, når man forsøger at afhjælpe det aktivitetsbehov. Blandt de mest indlysende er den store udskiftning af beboerne i lejrene og de meget store kulturelle forskelle blandt beboerne.

Med det nye projekt i 2009 regner Antoniusfonden med at få suppleret de hidtidige erfaringer, så billedet af behov og muligheder ved udgangen af 2009 er om ikke komplet så dog ganske veludbygget. Hvad der herefter skal ske, vides endnu ikke, men meget tyder på, at fonden vil finde et nyt tema at beskæftige sig med i en årrække.

Målsætningen for fonden har aldrig været blot at uddele midler ud fra en "plejer"-tankegang. Tværtimod har ønsket været at gøre en forskel – og kun at beskæftige sig med et område, så længe man virkelig gør denne forskel. Derfor vil man formentlig opleve Antoniusfonden kaste sig over et helt nyt tema fra 2010 og i årene derefter.

Det skyldes både et stærkt ønske i bestyrelsen om som nævnt at gøre en forskel, men det skyldes også, at fondens midler sandsynligvis ikke bliver flere i de kommende år – snarere tværtimod. Igennem de sidste 25 år har fonden ved flere lejligheder modtaget ganske store testamentariske gaver, der oprindeligt var tiltænkt *Landsforeningen for Mentalhygiejne*. Men i dag, hvor landsforeningen er nedlagt for mere end 30 år siden, er det næppe sandsynligt, at der dukker flere af den slags donationer op. Fondens kapital på ca. 5 mio. kr. bliver derfor næppe større i fremtiden, og det betyder, at fonden i endnu højere grad må være præcis i sine beslutninger om, hvad den ønsker at støtte.

Der ligger derfor en spændende diskussion forude for bestyrelsen i 2009 om, hvor Antoniusfonden kan gøre en forskel i fremtiden. Ikke kun med økonomiske midler men også med ideer, inspiration og samarbejde. Det er viljen til at gøre en forskel, der om noget har været afgørende i fondens første 60 år. Og der er næppe tvivl om, at det også vil være drivkraften i det fremtidige arbejde.

Antoniusfondens bestyrelse januar 2009

FORMAND

Afdelingsleder emeritus, dr. h. c., cand. psych., orlogskaptajn
Knud-Erik Sabroe.

NÆSTFORMAND

Politimester (fhv.), cand. jur.
Ole Scharf.

BESTYRELSESMEDELM

Speciallæge i børne- og ungdomspsykiatri
Vibeke Vejlsgaard Goldschmidt.

BESTYRELSESMEDELM

Centerleder på Center for Frivilligt Socialt Arbejde
Laust Kristensen.

BESTYRELSESMEDELM

Socialoverlæge (fhv.), speciallæge i psykiatri og socialmedicin
Anse Leroy.

BESTYRELSESMEDELM

Konsulent (fhv.), cand. scient. pol.
Grete Wendt.

I gennem 60 år har Antoniusfonden gjort en forskel med støtte til aktiviteter og forskning indenfor det mentalhygiejniske område. I starten som en del af Landsforeningen for Mentalhygiejne men i de sidste godt 30 år som en selvstændig fond.

I denne jubilæumsbog fortælles om Antoniusfondens historie og udvikling, og samtidig sættes der fokus på både nutid og fremtid for fonden.

ANTONIUSFONDEN